

GÜMÜŞHANEVİ (1819-1894) ve SULTAN 2. ABDÜLHAMİD

DR. HÜSEYİN BUDAK

Gümüşhane'nin medarı iftiharî Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi ile ilgili bu günlerde iki gelişme oldu; birincisi TRT 1 de yayınlanan Payitaht Abdülhamid dizisinde Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi konusunda uzunca bir sahne vardı: Gümüşhanevi ve Sultan Hamid'in iftar sahnesi. İkincisi Rusya'nın başkenti Moskova'da bulunan Gümüşhanevi hazretlerinin mührünü taşıyan eserlerin katolog çalışması yayınlandı.

Sultan Abdülhamid 1842 yılında doğmuştur. Sultan Abdülmecid'in oğludur. Amcası Sultan Abdülaziz ve ardından Sultan 5. Murat'ın bir kaç aylık saltanatından ayrılması ile 31 Ağustos 1876'da tahta çıkar. Sultan 2. Abdülhamid 34 yaşında tahta çıkınca Gümüşhanevi hazretleri kendisine öneriler içeren mektup yazar. Bu son derece önemlidir. Padişaha yazılan mektupta bir çok tavsiyelerde bulunur. Bunlardan birisi dedesi Sultan Süleyman gibi halk içinde gezmesini tavsiye eder. Okullarda fen bilgileri ile dini bilgilerin beraber okutulmasını ister.

Rusların Osmanlıya savaş açması ile 93 harbi diye meşhur Osmanlı Rus harbi 24 Nisan 1877 de iki cephede başlar. Gümüşhaneli hazretleri düşmana karşı bizzat savaşa katılır. Kars cephesinde ve Batum cephesinde bulunur. Savaş 31 ocak 1878 de sona erer.

Daha sonra ise 2. Kez hacca gider. 3 yıl kadar Mısır'da kalır.

Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi 13 Mayıs 1894 de (8 Zilkade 1311) vefat eder ve Süleymaniye Camii bahçesinde Kanuni Sultan Süleyman Türbesinin hemen köşesine defnedilir.

Menakıbdaki Mustafa Feyzi Efendi cenaze namazı ile ilgili bilgi vermektedir:

Öğleyi kıldık oturduk, pür figan

Çün irade gelmedi, ol zaman

(Öğle namazını kıldık figan içinde oturduk

Çünkü padişah iradesi gelmemiştir)

Hazreti Eşref Efendi zi safa

Birde gördük geldi ol kan-ı vefa

Çünkü gitmiş Hazreti Hakana ol

Vakayı ihbar için sultana ol

(Hazreti Eşref Efendi nihayet bir de gördük ki geldi. Çünkü Hazreti Pir' in vefatını Padişah Hazretlerine bildirmek için saraya gitmiş...)

....

Ol kadar gelmişti zengin ü fakir

Bayazıd almaz dı bir cemi gafir

Vakt-i asr olmuştu ki kıldık salât

Hazrete olsun salât -ı tayyibat

(Cenaze namazına gelen kalabalık zengin ve fakirlerden oluşan cemaati camii almadı. İkinci vakti olunca cenaze namazı kıldık, hazrete selamlar ve rahmetler olsun.)

Hazreti Abdulhamid-i tacdar

Ol Şehinşah-ı cenab-ı payidar

Gönderip memur ı mahsuslar adid

Anlara itmişti ferman-ı ekid.

(Abdülhamid Han birçok özel memurlar göndermiş, onlara sıkı emirler vermiş. Bazıları kabrinde memur oldular bazıları feyziyle mesrur oldular.)

Tarihçi bir dostumuz, Sultan 2.Abdülhamid'in Gümüşhanevi'den hafiye teşkilatı için bazı talebelerini vermesini istediğini söylemişti. Onların manevi güçlerinden yararlanmak için bunu istediğini bahsetti. Bunu bir çok gizli istihbarat servislerinin günümüzde dahi yaptıkları söylenmektedir. 'Belki Hitler bunu yapmasaydı, kaybetmezdi" diye, İngiliz tarihçiler yorum yapmaktadır. Hitler'in Kudus müftüsü hacı Emin el Hüseyini ile de bu sebeple görüştüğü belirtilir.

Yine Gümüşhanevi halifelerinden, Fatih Medresesi dersiamlarından Lüleburgazlı Eşref Efendi'yi Sultan 2. Abdülhamid Çin'e göndermiş ve Pekin'de Hamidiye

medresesini kuranlardan olmuştur. Kendisine Çinli hoca denmekteydi.

Payitaht Abdülhamid dizisinde Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi ile ilgili sahne çok ilgi gördü. Tarihçi arkadaşımız Süleyman Zeki Bağlan beyin katkıları ile çekilen sahne de olduğu gibi Sultan Abdülhamid bir davete saray doktoru Reşat bey vasıtasıyla Gümüşhanevi hazretlerini davet eder. Dr. Reşit Ay bey tekkenin müdavimlerindendir. Reşat Bey Gümüşhaneviye daveti bildirdiğinde keşke bize sorsaydınız der. Sonra saraydan gönderilen araba ile saraya gider ve iftarda çıkınından çıkardığı bir parça peksimet ile iftar eder. Sultan bunu görünce –*Efendi bu devlet malı değildir, kendi malımızdandır*, der. Gümüşhanevi ise – *Sultanım bizim takip edenimiz çoktur. Söylediğimizi yaşamamız lazım*, diyerek ihtiyatlı davranması gerektiğini belirtir

Gümüşhanevi hazretleri 4 tane kütüphaneye kurmuştur. İstanbul Merkez Kütüphane, Of – Çafaruksa Hacı Ahmed Kütüphanesi (Kuruluşu: 1282- 1866), Rize Gümüşhanevi kütüphanesi (kuruluşu 1877) Bayburt Ziyaiye Kütüphanesi (kuruluşu 1871) ve İstanbul'da. Bu kütüphane lerde kendi yazıp bastırıldığı kitaplar yanında Beydavi gibi ana kaynak eserlerde bağışlamıştır. Bayburt ve Trabzon'da ki kütüphanelerdeki eserlerin Rusların işgalinde kaybolduğu bilgisine sahiptik. Tiflis ve oradan St. Petersburg'a gönderilen kitapları biliniyordu. Bu kitapların akıbeti merak ediliyordu. Gümüşhane'de yapılan 1. Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi sempozyumunda Rusya bilimler akademisinden Prof. Dr. Elfina Sıbgatüllina'ya bu talep iletilmişti. Geçen yıl Moskova'da kütüphanelerde bulunan ve Gümüşhanevi mührü taşıyan kitaplar, yazma eserler taranarak katalog çalışması yapıлып bir müzede ile sergilenmişti. Bir kitap olarak ta yayınlandı. İlya Zystsev hoca ve Elfina hoca başta olmak üzere emeği geçenlere teşekkür ederiz.

Gördebil, Osman, Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi'nin toplumsal hayata yönelik padişaha gönderdiği mektubu. *Uluslararası Gümüşhanevi Sempozyumu, Bildiriler*, 1-2 Haz.3013, Bağcılar Belediyesi yayınları